

นิพนธ์ต้นฉบับ

**ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมในการดูแลตนเองของ
ประชาชนในพื้นที่อำเภอชนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช**

กุศมัลย์ น้อยผา^{1*} วิทวัส หมดอ¹ สรายุทธ หวังเกตุ¹ และ อนินริตา ดำกระ¹

¹ สาขาวิชาการแพทย์แผนไทย คณะวิทยาการสุขภาพและการกีฬา มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดพัทลุง

*ผู้นิพนธ์ที่ให้การติดต่อ E-mail: kusumarn.n@hotmail.com

Received date: September 13, 2022; Revised date: November 20, 2022; Accepted date: December 23, 2022

บทคัดย่อ

วิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมในการดูแลตนเองของประชาชนในพื้นที่อำเภอชนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม กับพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมในการดูแลตนเองของประชาชนในพื้นที่อำเภอชนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงกรกฎาคม 2565 จากการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ จำนวน 387 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ สถิติไคสแควร์ และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 58.40 มีพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมในการดูแลตนเองอยู่ในระดับปานกลาง กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 65.37 เลือกใช้พืชกระท่อมช่วยลดอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การใช้พืชกระท่อมในช่วง 1-2 ปี ปัจจัยนำ ได้แก่ ความรู้ การรับรู้ประโยชน์ ทัศนคติ ปัจจัยเอื้อ ได้แก่ ช่องทางการได้มา ค่าใช้จ่าย ปัจจัยเสริม ได้แก่ การเปิดรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อบุคคล สื่อเฉพาะกิจ สื่อมวลชน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมในการดูแลตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.005$)

คำสำคัญ: การดูแลสุขภาพตนเอง, อำเภอชนอม, พืชกระท่อม

Factors Related to Self-treatment with Kratom of People in Khanom District, Nakhon Si Thammarat Province

Kusumarn Noipha^{1*} Wittawat Mard-e¹ Sarayoot Hwangket¹ and Aninthita Damkra¹

¹Department of Thai Traditional Medicine, Faculty of Health and Sports Science,

Thaksin University, Phatthalung

*Corresponding Author E-mail: kusumarn.n@hotmail.com

Abstract

The objectives of this survey were to examine self-treatment with Kratom remedies of people in Khanom district, Nakhon Si Thammarat province and explore factors related to self-treatment with Kratom of people in Khanom district, Nakhon Si Thammarat province. Accidental sampling was employed to select the samples of the study that were population in Khanom aged 20-59 years. Questionnaires were used for data collection from 387 samples, during May-July, 2022. Data were collected by questionnaire and were analyzed by using mean, percentage, standard deviation, Chi-square, and Pearson correlation coefficient.

The result found that most people (58.40%) in Khanom district used self-treatment with Kratom in moderate level. Most people (65.37%) used Kratom to reduce muscle aches. The personal factors including sex, age, education level, experiencing in using Kratom 1-2 years were related to self-treatment with Kratom remedies at significant ($p < 0.005$). Predisposing factors including knowledge, perceived benefit, attitude were related to self-treatment with Kratom remedies at significant ($p < 0.005$). Enabling factors including acquisition way, cost were related to self-treatment with Kratom remedies at significant ($p < 0.005$). Reinforcing factors including personal media exposure, specialized media exposure and mass media exposure were related to self-treatment with Kratom remedies at significant ($p < 0.005$).

Keywords: Self-treatment, Khanom district, Kratom

บทนำ

กระท่อม (*Mitragyna Speciosa* (Roxb.) Korth.) เป็นไม้ยืนต้น เป็นพืชเขตร้อนและพบมากในภาคใต้ของประเทศไทย ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รวมทั้งประเทศไทย มีการใช้พืชกระท่อมเป็นยามาหลายร้อยปี โดยใช้ใบสด หรือใบแห้ง นำมาเคี้ยวสูบ หรือชงเป็นชา พืชกระท่อมออกฤทธิ์คล้ายฝิ่น และโคคา ช่วยบรรเทาอาการปวด ด้านการอักเสบ บรรเทาอาการความเหนื่อยล้าจากการทำงานกลางแดด เป็นยาพื้นบ้านแก้ไอ ลดไข้ ท้องร่วง ปวดกล้ามเนื้อ ลดความดันโลหิตสูง¹ ในการศึกษาการทดลองฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาของกระท่อมหลายรายงาน พบว่า ใบพืชกระท่อม สารชนิดใดของพืชกระท่อมมีฤทธิ์กดประสาทส่วนกลางและสารไมทราไจนีน (Mitragynine) หรือสารสกัดจากใบกระท่อมมีผลต่อร่างกาย ช่วยลดอาการปวดเมื่อย ลดการหดตัวของลำไส้เล็กส่วนต้น ช่วยรักษาอาการท้องเสียและช่วยลดความอยากอาหาร จึงมีตำรับยาที่นำใบกระท่อมมาเป็นส่วนประกอบถึง 5 ตำรับ คือตำรับยาประสะใบกระท่อม ยาหนูมานจงถนนปิดมหาสมุทร ยาแก้บิดลงเป็นเลือด ยาแก้บิดหัวลูก และยาประสะกาแดง นอกจากนี้ยังหมอพื้นบ้านที่ใช้ใบกระท่อมในการรักษาโรค โดยการคิดค้นตำรับยาขึ้นมาเองและอาศัยความรู้จากตำรายาที่มาสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน²

ประเทศไทยได้ตราพระราชบัญญัติพืชกระท่อม พ.ศ.2486 ระบุการห้ามปลูก ครอบครอง รวมทั้งห้ามจำหน่ายและเสพใบกระท่อม ต่อมาในปี พ.ศ.2522 กระท่อมได้ถูกจัดให้เป็นพืชเสพติดให้โทษประเภท 5 ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 และในปี พ.ศ. 2564 พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2564 ได้กำหนดให้พืชกระท่อมออกจากบัญชียาเสพติดประเภทที่ 5 ทำให้ประชาชนทั่วไปสามารถปลูกพืชกระท่อมเอาไว้ครอบครอง และสามารถซื้อ ขาย หรือนำมาบริโภคได้อย่างเสรี ไม่ผิดกฎหมายอีกต่อไป ตามนโยบายรัฐบาลต้องการผลักดันให้เป็นพืชเศรษฐกิจตัวใหม่ สามารถส่งขายเชิงพาณิชย์ หรืออุตสาหกรรมได้ เพื่อสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรไทย แต่ยังคงมีข้อห้ามในการนำพืชกระท่อม ไปผสมกับสารเสพติดชนิดต่าง ๆ เช่น 4x100 (น้ำต้มใบกระท่อมผสมกับน้ำอัดลมประเภทโคล่ายาแก้ไอที่มีส่วนผสมของโคเคอีน เรียกว่า 4x100) ถือเป็นความผิดทางกฎหมาย และหลังจากนี้จะออก พ.ร.บ. พืชกระท่อม มีบทบัญญัติเพิ่มเติม 39 มาตรา ในการกำกับดูแล อาทิ ห้ามขายให้กับผู้มีอายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ ซึ่งเป็นเยาวชน รวมถึงสตรีมีครรภ์ และกำหนดสถานที่ห้ามขายในสถานศึกษาและวัด ส่วนธุรกิจส่งออกหรือนำเข้าพืชกระท่อมจะต้องขออนุญาตคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและการทำผลิตภัณฑ์ต้องขออนุญาตจากกระทรวงสาธารณสุขเท่านั้น³

จากสถานการณ์ดังกล่าวทำให้ประชาชนหันมานิยมใช้พืชกระท่อมในการดูแลตนเองในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่อำเภอชนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช เริ่มมีการปลูกพืชกระท่อมเพื่อใช้ในการจำหน่ายและบริโภค โดยใช้พืชกระท่อมทั้งรูปแบบ เคี้ยวใบสด และต้มน้ำดื่ม มีการวางจำหน่ายทั่วไปในท้องตลาด จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าในประเทศไทยยังไม่มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมเพื่อการดูแลตนเอง ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะ ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมในการดูแลตนเองของประชาชนในพื้นที่อำเภอชนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาและปรับปรุงวิธีการใช้พืชกระท่อมเพื่อการดูแลสุขภาพตนเองของประชาชนอย่างถูกต้องต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมในการดูแลสุขภาพตนเองของประชาชนในอำเภอชนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริมกับพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมในการดูแลสุขภาพตนเองของประชาชนในอำเภอชนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช

กรอบแนวคิด

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำแนวคิด PRECEDE Model ของ Green and Kreuter (1991)⁴ มาประยุกต์ใช้ในการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อม โดยพฤติกรรมนั้นเป็นผลมาจากปัจจัย 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม ที่ช่วยสนับสนุนหรือกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมของบุคคล สรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้ดังภาพที่ 1

ระเบียบวิธีศึกษา

การวิจัยเป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) แบบภาคตัดขวาง ดำเนินการวิจัย ระหว่างเดือน พฤษภาคม พ.ศ.2565 ถึง เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2565

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ประชาชนที่มีอายุ 20-59 ปี ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอชนอม จังหวัดนครศรีธรรมราชมีเกณฑ์การคัดเลือก (Inclusion Criteria) ได้แก่ 1) อายุ 20-59 ปี ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอชนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) ไม่มีปัญหาในการฟังและการอ่าน 3) สามารถเข้าใจภาษาไทยและสามารถตอบแบบสอบถามได้ 4) เป็นผู้ที่สมัครใจ และยินดีให้ความร่วมมือตลอดในการศึกษา 5) อาสาสมัครสามารถใช้โทรศัพท์ในการตอบแบบสอบถาม และเกณฑ์การคัดออก (Exclusion Criteria) คือ ผู้ที่ไม่สามารถให้ข้อมูลการตอบแบบสอบถามสมบูรณ์

กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการคำนวณโดยใช้สูตร เครซี่และมอร์แกน⁵ ยอมรับให้เกิดความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างได้ 5% ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และสัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากรเท่ากับ 0.5 ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการเท่ากับ 372 คน เพื่อป้องกันการถอนตัวของกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยจึงได้เพิ่มจำนวนเข้ารวมการศึกษาอีก 4 % เท่ากับ 15 ตัวอย่าง ดังนั้นจำนวนผู้ร่วมโครงการศึกษาทั้งสิ้น 387 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามออนไลน์ผ่านระบบ Google Form สุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ จากการลงข้อมูลผ่านกลุ่ม Facebook ประชาชนอำเภอชนอม การ Scan QR code ตามจุดร้านสะดวกซื้อเพื่อตอบแบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่มีแบบโครงสร้าง แบ่งเป็น 6 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา รายได้ อาชีพ ประสบการณ์การใช้พืชกระท่อม จำนวน 6 ข้อ โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามปัจจัยนำ ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ความรู้เรื่องการใช้พืชกระท่อม การรับรู้ประโยชน์และทัศนคติของการใช้พืชกระท่อม

1) แบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับการใช้พืชกระท่อมในการดูแลสุขภาพ ประกอบด้วยคำถามจำนวน 14 ข้อ ลักษณะคำตอบให้เลือก 3 คำตอบคือ ใช่ ไม่ใช่ ไม่ทราบ โดยเกณฑ์ให้คะแนนดังนี้ ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดและไม่ทราบ 0 คะแนน การแบ่งระดับความรู้แบ่งเป็น 3 ระดับ ระดับต่ำคะแนนอยู่ระหว่างร้อยละ 0-59.99 หรือ 0-8

คะแนน ระดับปานกลางคะแนนอยู่ระหว่างร้อยละ 60-79.99 หรือ 9-11 คะแนน ระดับสูงคะแนน อยู่ระหว่างร้อยละ 80-100 หรือ 12-14 คะแนน โดยอิงเกณฑ์ของ (Bloom, 1971)⁶

2) แบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้ประโยชน์ของการใช้พืชกระท่อมในการดูแลสุขภาพตนเอง จำนวน 6 ข้อ ลักษณะคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ท⁷ คำถามมีทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ระดับต่ำค่าเฉลี่ย 1.00-2.33 ระดับปานกลางค่าเฉลี่ย 2.34-3.66 ระดับสูงค่าเฉลี่ย 3.67-5.00 โดยอิงเกณฑ์ในการแบ่งระดับคะแนนของเบสท์⁸

3) แบบสอบถามเกี่ยวกับการทัศนคติของการใช้พืชกระท่อมในการดูแลสุขภาพตนเอง เป็นข้อคำถามจำนวน 8 ข้อ ลักษณะคำถามมีทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ระดับต่ำค่าเฉลี่ย 1.00-2.33 ระดับปานกลางค่าเฉลี่ย 2.34-3.66 ระดับสูงค่าเฉลี่ย 3.67-5.00 โดยอิงเกณฑ์ในการแบ่งระดับคะแนนของเบสท์⁸

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามปัจจัยเอื้อ ประกอบด้วย ช่องทางการได้ของพืชกระท่อม ค่าใช้จ่าย รูปแบบของพืชกระท่อม จำนวน 3 ข้อ โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามคำถามปัจจัยเสริม ประกอบไปด้วย การเปิดรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อบุคคล คือ การที่บุคคลได้รับข้อมูลข่าวสาร จากบุคคลที่แนะนำเช่น แพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อาสาสมัครสาธารณสุข ครู อาจารย์ หมอพื้นบ้าน คนในครอบครัว ผู้นำชุมชน เป็นต้น สื่อเฉพาะกิจ คือ บุคคลที่ได้รับเครื่องมือสื่อสาร จากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารเช่น นิตยสาร หนังสือพิมพ์ แผ่นพับ โปสเตอร์ นิทรรศการ เป็นต้น และสื่อมวลชน คือ บุคคลที่ได้รับเครื่องมือสื่อสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารอย่างรวดเร็วในเวลาเดียวกันหรือเวลาที่ใกล้เคียงกัน ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต จำนวน 20 ข้อ ลักษณะคำตอบให้เลือก 5 คำตอบ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยให้คะแนน 5,4,3,2,1 ตามลำดับ โดยอิงเกณฑ์ในการแบ่งระดับคะแนนของเบสท์⁸ ดังนี้ ระดับต่ำค่าเฉลี่ย 1.00-2.33 ระดับปานกลางค่าเฉลี่ย 2.34-3.66 ระดับสูงค่าเฉลี่ย 3.67-5.00

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมในการดูแลสุขภาพตนเองมี 10 ข้อ โดยมี 3 ระดับ คือ ปฏิบัติทุกครั้ง ปฏิบัติบางครั้ง และไม่เคยปฏิบัติเลย ให้คะแนน 3, 2 และ 1 ตามลำดับ โดยอิงเกณฑ์ในการแบ่งระดับคะแนนของเบสท์⁸ ดังนี้ ระดับต่ำค่าเฉลี่ย 1.00-1.66 ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.67-2.33 ระดับสูงค่าเฉลี่ย 2.34-3.00

ส่วนที่ 6 คำถามเกี่ยวกับการกักอุปสรรคปัญหาในการใช้พืชกระท่อม และข้อเสนอแนะแบบสอบถามออนไลน์ส่วนนี้มีลักษณะให้เขียนคำตอบตามความจริงของแต่ละคน จำนวน 2 ข้อ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ศึกษาแนวคิดจากทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสอบถามเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามโดยยึดวัตถุประสงค์การวัดตามนิยามศัพท์เป็นหลัก และนำเครื่องมือให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบเพื่อพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ และหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ ด้านการแพทย์แผนไทย จำนวน 1 ท่าน ด้านสาธารณสุข จำนวน 1 ท่าน และด้านการออกแบบสอบถามและการใช้สถิติในการวิจัย จำนวน 1 ท่าน โดยพิจารณาข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไป⁹ แบบสอบถามนี้ได้ค่า IOC 0.67 คะแนน ผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามในแบบสอบถามตามผลการวิเคราะห์ค่าความสอดคล้อง IOC และนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงเรียบร้อยแล้วไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

การพิทักษ์สิทธิ์

ในการวิจัยครั้งนี้ผ่านการรับรองจริยธรรมจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยทักษิณ รหัสโครงการวิจัย 036/65 COA No. TSU 2022_082 REC No.0146

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยจัดเตรียมแบบสอบถามปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมในการดูแลตนเองของประชาชนในพื้นที่อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช คำชี้แจงการวิจัยและแบบฟอร์มการยินยอมเข้าร่วมการวิจัย จากนั้นได้ติดต่อเจ้าของร้านสะดวกซื้อ และผู้ดูแลกลุ่ม Facebook เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยและขออนุญาตติดตั้ง QR code

2. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามผ่านระบบออนไลน์ เพื่อรับข้อมูลการตอบแบบสอบถามจากประชาชนในอำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช และนำมาข้อมูลมาใช้เป็นข้อมูลประกอบการทำงานวิจัยและขออนุญาตเก็บข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถามดังกล่าว

3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้จากการตอบกลับตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ก่อนบันทึกข้อมูลและนำข้อมูลไปวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้โปรแกรมสำเร็จในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงอนุมานในการวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์มีรายละเอียดดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ การใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายข้อมูลเบื้องต้นของปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริม และพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมในการดูแลสุขภาพตนเอง

2. สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ สถิติไคสแควร์ (Chi – Square) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยเอื้อที่วัดแบบกลุ่มกับพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมในการดูแลสุขภาพตนเอง

3. สถิตีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำ และปัจจัยเสริมกับพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมในการดูแลสุขภาพตนเองของประชาชนอำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้เกณฑ์ในการพิจารณาความสัมพันธ์ค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์¹⁰ ดังนี้

- ± 0.81 ถึง ± 1.00 มีความสัมพันธ์ระดับสูงมาก
- ± 0.61 ถึง ± 0.80 มีความสัมพันธ์ระดับสูง
- ± 0.41 ถึง ± 0.60 มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง
- ± 0.21 ถึง ± 0.40 มีความสัมพันธ์ระดับต่ำ
- ± 0.00 ถึง ± 0.20 มีความสัมพันธ์ระดับต่ำมาก

ผลการศึกษา

1. ปัจจัยส่วนบุคคล

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 387 ราย พบว่า เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ร้อยละ 69.25 และ 30.75 ตามลำดับ ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 31-40 ปี ร้อยละ 33.85 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 32.56 มีรายได้มากที่สุดระหว่าง 10,000 – 15,000 บาท/เดือน ร้อยละ 46.66 และรองลงมา น้อยกว่า 5,000 บาท/เดือน ร้อยละ 4.91 ตามลำดับ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร/ประมง ร้อยละ 31.27 และมีประสบการณ์การใช้พืชกระท่อมในรอบ 1-2 ปี ร้อยละ 91.99

2. ปัจจัยนำ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องการใช้พืชกระท่อมในการดูแลตนเอง ในระดับปานกลาง ร้อยละ 38.50 มีการรับรู้ประโยชน์จากการใช้พืชกระท่อมในการดูแลตนเอง ในระดับปานกลาง ร้อยละ 52.23 และมีทัศนคติต่อการใช้พืชกระท่อมในการดูแลตนเอง ในระดับปานกลาง ร้อยละ 54.78 ดังแสดงในตารางที่ 1

3. ปัจจัยเอื้อ

กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีการปลูกกระท่อมเอง ร้อยละ 57.88 พืชกระท่อมมีราคาถูกกว่ายาแผนปัจจุบัน ร้อยละ 43.67 และรูปแบบการได้มาของพืชกระท่อมใบสด ร้อยละ 83.20 ดังแสดงในตารางที่ 2

4. ปัจจัยเสริม

กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการใช้พืชกระท่อมจากสื่อบุคคลในระดับสูง ร้อยละ 43.15 เปิดรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อเฉพาะกิจในระดับต่ำ ร้อยละ 51.94 และเปิดรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชนในระดับสูง ร้อยละ 41.86 ดังแสดงในตารางที่ 3

5. พฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมในการดูแลตนเอง

กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมในการดูแลตนเองอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 58.40 รองลงมาพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมอยู่ในระดับต่ำ ร้อยละ 25.06 และพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 16.54 ตามลำดับ ซึ่งส่วนใหญ่มีการใช้พืชกระท่อมลดอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อมากที่สุด ร้อยละ 65.37 และใช้พืชกระท่อมน้อยที่สุดในการขับถ่ายพยาธิ ร้อยละ 5.68 ดังแสดงในตารางที่ 4

6. อุปสรรคปัญหาในการใช้พืชกระท่อม และข้อเสนอแนะ

อุปสรรคปัญหาในการใช้พืชกระท่อมจากการตอบกลับแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างได้ตั้งคำถามต่อไปนี้

“กินกระท่อมแล้วเย็น”

“กินแล้วอาการปวดเมื่อยลดลง”

“กินแล้วมีพลัง ลดเบาหวาน หาได้ง่าย”

“กินมา 2-3 เดือน แก้อาการไอ รักษาอาการลงโควิด ซื้อแบบน้ำดื่มมาดื่มผสมกับน้ำมะนาว”

“ถูกกฎหมาย ราคาถูก”

“กินแล้วอาการป่วยดีขึ้น หมอลดยาแผนปัจจุบัน เบาหวาน ความดัน ไขมันดีขึ้นอยากสนับสนุนการใช้”

“บรรเทาพิษไข้มาตลอด”

“ขายเชิงเศรษฐกิจได้ และช่วยรักษาโรคได้”

“สามารถปลูกเองได้ง่าย”

“เป็นยาสมุนไพรที่ดี ช่วยสนับสนุน”

7. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมในการดูแลตนเองของประชาชนในพื้นที่อำเภอนวม จังหวัดนครศรีธรรมราช

เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมในการดูแลตนเองของประชาชนในพื้นที่อำเภอนวม จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การใช้พืชกระท่อมในช่วง 1-2 ปีที่ผ่านมา มีความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมในการดูแลตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.005$) ดังแสดงในตารางที่ 5

เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านปัจจัยนำกับพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมในการดูแลตนเองของประชาชนในพื้นที่อำเภอนวม จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.005$) โดยปัจจัยนำ ด้านความรู้เกี่ยวกับการใช้พืชกระท่อมในการดูแลตนเองระดับความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ ด้านการรับรู้ประโยชน์ และด้านทัศนคติการใช้พืชกระท่อมในการดูแลตนเองอยู่ในระดับปานกลาง ดังแสดงในตารางที่ 6

เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านปัจจัยเอื้อกับพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมในการดูแลตนเองของประชาชนในพื้นที่อำเภอนวม จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าปัจจัยเอื้อ ช่องทางการได้ของพืชกระท่อม และค่าใช้จ่าย มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมในการดูแลตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.005$) ดังแสดงในตารางที่ 7

เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านปัจจัยเสริมกับพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมในการดูแลตนเองของประชาชนในพื้นที่อำเภอนวม จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าปัจจัยเสริม การเปิดรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อบุคคล สื่อเฉพาะกิจมีความสัมพันธ์ระดับต่ำ และการเปิดรับสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.005$) ดังตารางที่ 8

อภิปรายผล

1. ระดับพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมในการดูแลตนเองของประชาชนในพื้นที่อำเภอนวม จังหวัดนครศรีธรรมราช

การศึกษาพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมในการดูแลตนเอง อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 58.40 เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีการใช้พืชสมุนไพรตัวอื่นในการดูแลตนเอง และไม่ได้มีการใช้พืชกระท่อมอยู่เป็นประจำ โดยส่วนใหญ่จะใช้ในกลุ่มผู้ใช้แรงงานเพื่อลดอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ และทำงานกลางแจ้งเป็นเวลานาน และมีการปลูกพืชกระท่อมไว้บริเวณบ้าน เพื่อใช้รักษาโรคและลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาการศึกษาของโรสนานี เหมตระกูลวงศ์¹¹ พบว่า พฤติกรรมการใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพของประชาชนในเขตเทศบาลนครยะลา ตำบลสะเตง อำเภอเมือง จังหวัดยะลาอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าพื้นที่ของกลุ่มตัวอย่างประสบความสำเร็จในนโยบายของภาครัฐเกี่ยวกับการส่งเสริมการใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพตนเอง รวมไปถึงการสนับสนุนให้ประชาชนในพื้นที่มีการปลูกสมุนไพรตามบริเวณบ้านและนำมาใช้ในการประกอบอาหาร และสามารถนำมาเป็นยารักษาโรคในชีวิตประจำวันได้

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมในการดูแลตนเองของประชาชนในพื้นที่อำเภอชนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช

ปัจจัยส่วนบุคคล ผลการศึกษาพบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ใช้พืชกระท่อมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมในการดูแลตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.005$) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเพศชายคิดว่าตนเองเป็นเพศที่แข็งแรงที่ใช้แรงงานมากกว่าเพศหญิง กลุ่มวัยทำงานช่วงอายุระหว่าง 31-40 ปี จะประสบการณ์ในการใช้พืชกระท่อมในการดูแลตนเองมากกว่าวัยอื่น ๆ และระดับการศึกษาอยู่ในช่วงมัธยมตอนต้น การศึกษาที่แตกต่างกันจะมีพฤติกรรมการใช้สมุนไพรในการดูแลตนเองที่แตกต่างจากการศึกษายังทำให้เกิดความแตกต่างทางด้านความคิด ทศนคติ ค่านิยม ของแต่ละบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาการศึกษาของโรสนานี เหมตระกูลวงศ์¹¹ กลุ่มตัวอย่างที่เคยมีประสบการณ์การใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพตนเอง ทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการใช้สมุนไพร ส่งผลให้มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการใช้สมุนไพรในการดูแลตนเองและสอดคล้องกับการศึกษาของขวัญเรือน กำวิตุ¹² พบว่าประสบการณ์การใช้สมุนไพรมีความสัมพันธ์กับการดูแลสุขภาพตนเอง เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างรู้จักและเคยใช้สมุนไพรนานกว่า 12 เดือนที่ผ่านมา ด้านรายได้ ด้านอาชีพ ผลการศึกษาพบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมในการดูแลตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวได้ว่า รายได้และอาชีพที่แตกต่างกันจะมีพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมในการดูแลตนเองไม่ต่างกัน อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างมีอาชีพที่คล้ายคลึงกัน กว่า 2 ใน 3 ประกอบอาชีพเกษตรกร/ประมง และอาชีพรับจ้าง อีกทั้งทุกอาชีพสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับพืชกระท่อมได้เหมือนกัน และปัจจุบันก็สามารถเลือกหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับพืชกระท่อมได้หลากหลายวิธี สอดคล้องกับการศึกษาของฤทธิชัย พิมปา¹³ พบว่า รายได้ อาชีพ ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ยาสมุนไพร ซึ่งการใช้ยาสมุนไพรเป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษเป็นส่วนใหญ่ แม้ไม่มีรายได้ก็สามารถปลูก หาตามสวนหรือในป่าได้ จึงทำให้รายได้เฉลี่ยต่อเดือนและอาชีพไม่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้ยาสมุนไพร

ปัจจัยนำ ได้แก่ ความรู้ การรับรู้ประโยชน์ และทัศนคติกับการใช้พืชกระท่อมในการดูแลตนเอง มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมในการดูแลสุขภาพตนเองของประชาชนในพื้นที่อำเภอชนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลการศึกษาพบว่า ความรู้เกี่ยวกับการใช้พืชกระท่อมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมในการดูแลสุขภาพตนเอง อยู่ในระดับต่ำ การรับรู้ประโยชน์และทัศนคติ อยู่ในระดับปานกลาง อภิปรายได้ว่า ด้านความรู้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีการประกอบอาชีพเกษตรกร/ประมง อาจทำให้มีการศึกษาความรู้เกี่ยวกับพืชกระท่อมได้ค่อนข้างน้อย ด้านการรับรู้ประโยชน์ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยมากที่สุดคือ การใช้พืชกระท่อมช่วยบรรเทาอาการหรือรักษาโรคและลดขั้นตอนการรักษาที่ยุ่งยาก และด้านทัศนคติกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยมากที่สุด คือการใช้พืชกระท่อมบรรเทาอาการหรือรักษาโรคช่วยให้ประหยัดค่าใช้จ่าย เพื่อที่จะช่วยลดอัตราค่ารักษาพยาบาลได้ สอดคล้องกับการศึกษาของวิริยญา เมืองช้าง¹⁴ ที่กล่าวว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับการใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพตนเองอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากปัจจัยหลายอย่าง เช่น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมหรือต่ำกว่า อาจทำให้มีความรู้ที่อยู่ในระดับต่ำ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรและอาชีพรับจ้าง ต้องออกไปทำงานหนักจึงไม่ค่อยมีเวลาในการหาความรู้ในเรื่องสมุนไพร ด้านการรับรู้ประโยชน์ ด้านทัศนคติ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง 9 ใน 10 มีการรับรู้ประโยชน์จากการใช้สมุนไพรในระดับปานกลาง ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยมากที่สุดกับการรับรู้ประโยชน์ในการใช้สมุนไพรในการดูแลตนเอง ได้แก่ การเลือกใช้สมุนไพรบรรเทาอาการ/รักษาโรคมีความปลอดภัยมากกว่าการใช้ยาแผนปัจจุบัน ลดปัญหาเรื่องสารเคมี

ตกค้างในร่างกาย” และส่วนใหญ่มีทัศนคติอยู่ในระดับปานกลาง อาจเนื่องจากปัจจุบันมีช่องทางการเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับสมุนไพรอย่างหลากหลายด้าน ทั้งสื่อบุคคล สื่อเฉพาะกิจ และสื่อมวลชน

ปัจจัยเอื้อ ผลการศึกษาพบว่า ช่องทางการได้มาของพืชกระท่อม และค่าใช้จ่าย มีความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมในการดูแลตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.005$) เนื่องจาก กลุ่มตัวอย่างมีการปลูกพืชกระท่อมไว้เองบริเวณบ้าน เพื่อจะช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในการซื้อขาย เนื่องจากพืชกระท่อมมีราคาที่ถูกกว่ายาแผนปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิริญญา เมืองช้าง¹⁴ ที่กล่าวว่าช่องทางการได้ซึ่งสมุนไพรมีความสัมพันธ์อยู่ระดับปานกลาง อาจเพราะยังไม่เพียงพอต่อการเลือกใช้สมุนไพร สมุนไพรบางชนิดหายาก จึงส่งผลให้พฤติกรรมการใช้สมุนไพรอยู่ในระดับต่ำ ค่าใช้จ่ายหรือราคาในการได้มาซึ่งสมุนไพร เอื้อต่อการใช้สมุนไพรในระดับสูง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยว่า “สมุนไพรที่มีราคาถูกช่วยประหยัดค่าใช้จ่าย” แต่ก็ยังมีประเด็นอีกกลุ่มตัวอย่างไม่เห็นด้วยมากที่สุดคือ “สมุนไพรที่มีประสิทธิภาพคุ้มค่าเมื่อเปรียบเทียบกับราคา” อาจเป็นไปได้ว่าสมุนไพรที่มีราคาถูกเอื้อต่อการใช้แต่เมื่อเปรียบเทียบกับประสิทธิภาพและราคาแล้วทำให้มีผลต่อการตัดสินใจที่เลือกใช้สมุนไพร รูปแบบการได้มาไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมในการดูแลตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธนพร สืบอินทร์¹⁵ พบว่า รูปแบบการได้ของผลิตภัณฑ์ไม่มีความสัมพันธ์ ผู้บริโภคส่วนใหญ่ซื้อผลิตภัณฑ์เพราะมีประโยชน์ที่ได้รับและมีปัญหาด้านสุขภาพ โดยรู้จากการแนะนำผลิตภัณฑ์จากครอบครัว/ญาติพี่น้อง เพื่อน ส่วนใหญ่ซื้อผลิตภัณฑ์จากศูนย์จำหน่ายในโรงพยาบาลอภัยภูเบศร

ปัจจัยเสริม ผลการศึกษาพบว่า การเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการใช้พืชกระท่อมในการดูแลตนเองจากสื่อบุคคล สื่อเฉพาะกิจมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมในการดูแลตนเอง อยู่ในระดับต่ำ และสื่อมวลชนอยู่ในระดับปานกลาง อภิปรายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างได้รับข่าวสารจากการบอกต่อกันมาของคนบุคคลในครอบครัว และญาติพี่น้องในการใช้พืชกระท่อมดูแลตนเอง มีการสืบค้นจากหนังสือ/คู่มือ ค่อนข้างน้อย ปัจจุบันมี E-book ในการอ่านศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ทำให้แหล่งข้อมูลจากหนังสือ/คู่มือ ได้รับความนิยมน้อยลง และมีการเข้าถึงข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต/เว็บไซต์ ได้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยวิริญญา เมืองช้าง¹⁴ พบว่า การเปิดรับข้อมูลข่าวสารสื่อบุคคล ส่วนใหญ่เปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพตนเองจากสื่อบุคคลอยู่ในระดับต่ำ เปิดรับข้อมูลข่าวสารจากบุคคลทางสารธารณสุข และคนในครอบครัว/ญาติ ซึ่งนอกจากผู้ส่งสารจะต้องมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ในเรื่องสมุนไพรแล้ว บางครั้งบุคคลที่เป็นผู้รับสารอาจเปลี่ยนไปเป็นผู้ส่งสารในเวลาต่อมาได้ การเปิดรับข้อมูลข่าวสารสื่อเฉพาะกิจ ส่วนใหญ่เปิดรับข้อมูลข่าวสารจาก หนังสือ/คู่มือ ซึ่งหนังสือ/คู่มือ ถือเป็นแหล่งแสวงหาความรู้เป็นกระบวนการต่อเนื่อง และการเปิดรับข้อมูลข่าวสารสื่อมวลชน ส่วนใหญ่เปิดรับข้อมูลข่าวสารจากวิทยุ อยู่ในระดับปานกลาง วิทยุมีข้อดีคือเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ผู้อ่านไม่ออกสามารถรับฟังข่าวสารได้ ครอบคลุมบริเวณพื้นที่กว้างขวาง วิทยุเป็นสื่อข้อมูลสั้น กระชับ เข้าใจง่าย ให้ความรู้สึกเป็นกันเองกับผู้ฟัง และสร้างความใกล้ชิด และสามารถพกติดตัวได้ตลอดเวลา

ข้อสรุป

จากการศึกษานี้ พบว่า ระดับพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมในการดูแลตนเองของประชาชนในพื้นที่อำเภอนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช อยู่ในระดับปานกลาง และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมในการดูแลตนเอง ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การใช้พืชกระท่อม ปัจจัยนำ ได้แก่ ความรู้ การรับรู้ประโยชน์ และทัศนคติต่อการใช้พืชกระท่อมในการดูแลตนเอง ปัจจัยเอื้อ

ได้แก่ ช่องทางการได้มาของพืชกระท่อม ค่าใช้จ่าย บัณฑิตเสริม ได้แก่ การเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการใช้พืชกระท่อมในการดูแลตนเอง จากสื่อบุคคล สื่อเฉพาะกิจ และสื่อมวลชน

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

การนำผลไปใช้ประโยชน์

จากข้อมูลวิจัยเบื้องต้นผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากศึกษามาจัดทำข้อมูลที่ย่อยต่อการเข้าใจในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อคืนข้อมูลให้แก่ประชาชนทั่วไป โดยจัดทำโปสเตอร์ คลิปวิดีโอประชาสัมพันธ์ทางโซเชียลมีเดีย เช่น เว็บไซต์ สาขาวิชาการแพทย์แผนไทย Facebook YouTube และส่งต่อสื่อให้กับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลไปยังกลุ่มเป้าหมาย เช่น อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เจ้าหน้าที่สาธารณสุขและประชาชนทั่วไปและให้ความรู้เรื่องการใช้พืชกระท่อมผ่านนิสิตแพทย์แผนไทยในสถานพยาบาลที่เป็นแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพการแพทย์แผนไทยและนำเสนอผลิตภัณฑ์จากพืชกระท่อมให้ตรงกับความต้องการของประชาชน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

จากข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากงานวิจัยสามารถนำข้อมูล มาใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมพฤติกรรมาการพืชกระท่อมในการดูแลตนเองของประชาชนได้ และเป็นประโยชน์ต่อบุคลากรสาธารณสุขและประชาชนในการ พืชกระท่อมในการดูแลตนเอง และต่อยอดการศึกษาในการทำผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนผสมของพืชกระท่อมต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนจากคณะวิทยาการสุขภาพและการกีฬา มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง

ตาราง ภาพ และแผนภาพ

ตารางที่ 1 ปัจจัยนำ ระดับความรู้ การรับรู้ประโยชน์ และทัศนคติการใช้พืชกระท่อมในการดูแลตนเองของประชาชนในพื้นที่อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช (n=387)

ปัจจัยนำ	จำนวน	ร้อยละ
ความรู้		
ระดับสูง (คะแนน 11-14 คะแนน)	104	26.87
ระดับปานกลาง (คะแนน 6-10 คะแนน)	149	38.50
ระดับต่ำ (คะแนนร้อยละ 0-5 คะแนน)	134	34.63
Mean = 64.86 S.D. = 23.69 Min = 0 Max = 14		
การรับรู้ประโยชน์		
ระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.67-5.00)	179	46.25
ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.34-3.66)	206	53.23
ระดับต่ำ (ค่าเฉลี่ย 1.00-2.33)	2	0.52
Mean = 3.52 S.D. = 0.35 Min = 2.17 Max = 4.83		
ทัศนคติ		
ระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.67-5.00)	175	45.22
ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.34-3.55)	212	54.78
ระดับต่ำ (ค่าเฉลี่ย 1.00-2.33)	0	0.00
Mean = 3.61 S.D. = 0.46 Min = 2.50 Max = 4.88		

ตารางที่ 2 ปัจจัยเอื้อ ช่องทางการได้มา ค่าใช้จ่าย และรูปแบบการได้มาของพืชกระท่อม ในการดูแลตนเองของประชาชนในพื้นที่อำเภอชนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช (n=387)

ปัจจัยเอื้อ	จำนวน	ร้อยละ
แหล่งที่ได้มาของพืชกระท่อม		
ปลูกเอง	224	57.88
ได้มาจากเพื่อนบ้าน	75	19.38
ได้มาจาก รพ. หรือ รพ.สต.	1	0.26
ซื้อมาจากตลาด	82	21.19
อื่นๆ (ไม่เคยปลูก ไม่เคยใช้ ไม่มี สนง.เกษตรอำเภอ หยิบมาจากสวนชาวบ้าน)	5	1.29
ค่าใช้จ่าย		
พืชใบกระท่อมมีราคาถูกช่วยประหยัดค่าใช้จ่าย	109	28.17
พืชใบกระท่อมมีราคาถูกกว่ายาแผนปัจจุบัน	169	43.67
พืชใบกระท่อมมีประสิทธิภาพคุ้มค่าเมื่อเทียบกับราคา	109	28.17
รูปแบบการได้ของพืชกระท่อม		
พืชใบกระท่อมสด	322	83.20
พืชใบกระท่อมแปรรูป ต้มดื่ม ชาชง	53	13.70
การบรรจุพืชใบกระท่อมในบรรจุภัณฑ์ที่ทันสมัย	12	3.10

ตารางที่ 3 ปัจจัยเสริม ระดับการเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการใช้พืชกระท่อมในการดูแลตนเองของประชาชนในพื้นที่อำเภอชนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช (n=387)

ปัจจัยเสริม	จำนวน	ร้อยละ
การเปิดรับสื่อบุคคล		
ระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.67-5.00)	167	43.15
ระดับกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.34-3.66)	107	27.65
ระดับต่ำ (ค่าเฉลี่ย 1.00-2.33)	113	29.20
การเปิดรับสื่อเฉพาะกิจ		
ระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.67-5.00)	118	30.49
ระดับกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.34-3.66)	68	17.57
ระดับต่ำ (ค่าเฉลี่ย 1.00-2.33)	201	51.94
การเปิดรับสื่อมวลชน		
ระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.67-5.00)	162	41.86
ระดับกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.34-3.66)	116	29.97
ระดับต่ำ (ค่าเฉลี่ย 1.00-2.33)	109	28.17

ตารางที่ 4 ระดับพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมในการดูแลตนเองของกลุ่มตัวอย่าง

พฤติกรรมการใช้พืชกระท่อม	จำนวน	ร้อยละ
ระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 2.34–3.00)	64	16.54
ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 1.67–2.33)	226	58.40
ระดับต่ำ (ค่าเฉลี่ย 1.00–1.66)	97	25.06
Mean = 1.94 S.D. = 0.43 Min = 1.00 Max = 3.00		

ตารางที่ 5 ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมในการดูแลตนเองของประชาชนในพื้นที่อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช (n=387)

ปัจจัยส่วนบุคคล	พฤติกรรมการใช้พืชกระท่อม		แปลผล
	χ^2	p-value	
เพศ	129.43	<0.005	มีความสัมพันธ์
อายุ	16.53	<0.005	มีความสัมพันธ์
การศึกษา	8.96	<0.005	มีความสัมพันธ์
รายได้	3.16	<0.25	ไม่มีความสัมพันธ์
อาชีพ	2.92	<0.25	ไม่มีความสัมพันธ์
ประสบการณ์การใช้พืชกระท่อมในช่วง 1-2 ปี	108.96	<0.005	มีความสัมพันธ์

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P < 0.005^*$

ตารางที่ 6 ปัจจัยนำที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมในการดูแลตนเองของประชาชนในพื้นที่อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช (n=387)

ปัจจัยนำ	พฤติกรรมการใช้พืชกระท่อม		แปลผล
	r	p-value	
ความรู้	0.32	<0.005	ระดับต่ำ
การรับรู้ประโยชน์	0.43	<0.005	ระดับปานกลาง
ทัศนคติ	0.47	<0.005	ระดับปานกลาง

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P < 0.005^*$

ตารางที่ 7 ปัจจัยเอื้อที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมในการดูแลตนเองของประชาชนในพื้นที่อำเภอชนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช (n=387)

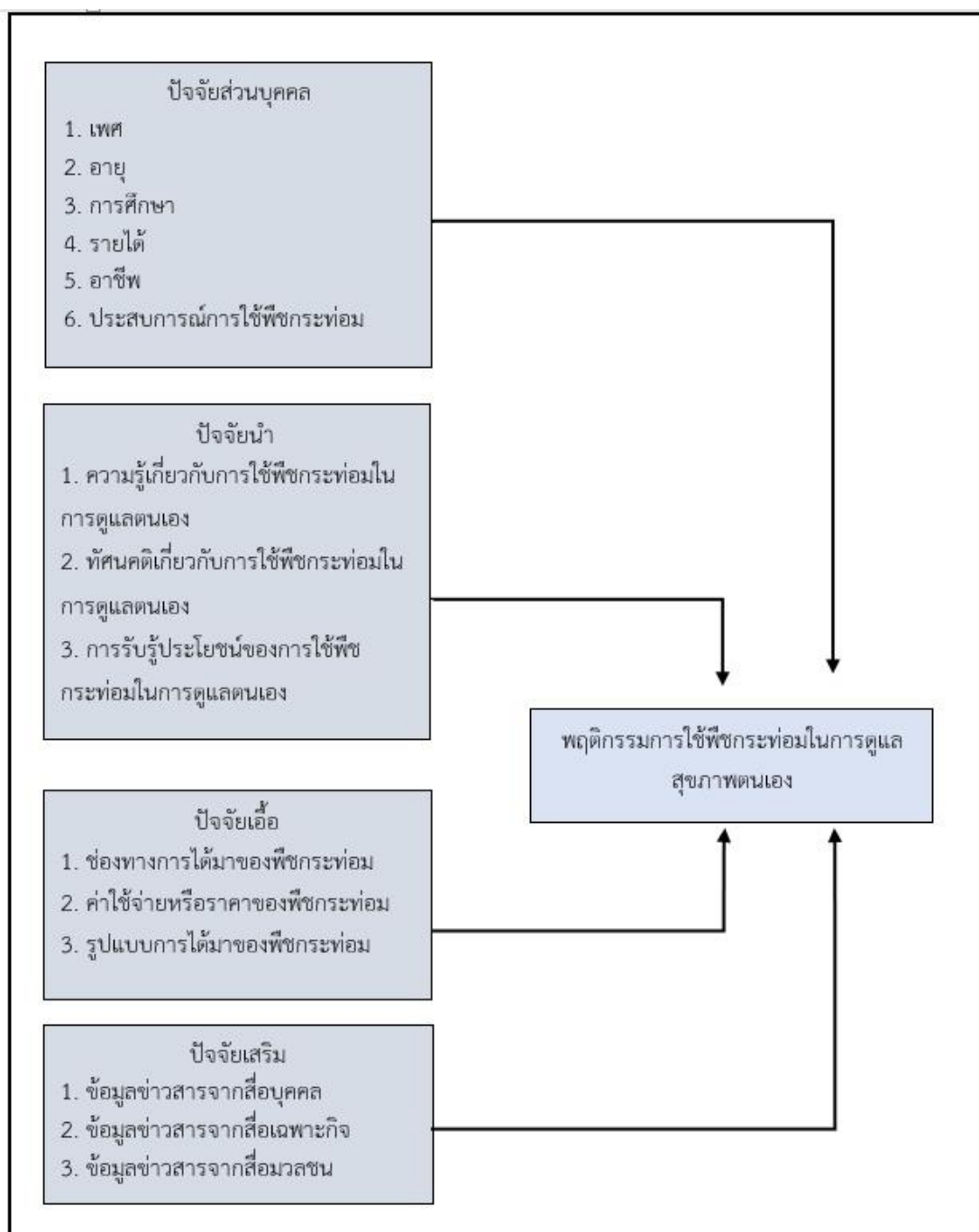
ปัจจัยเอื้อ	พฤติกรรมการใช้พืชกระท่อม		แปลผล
	χ^2	p-value	
แหล่งที่ได้มาของพืชกระท่อม	17.75	<0.005	มีความสัมพันธ์
ค่าใช้จ่าย	17.76	<0.005	มีความสัมพันธ์
รูปแบบการได้มาของพืชกระท่อม	1.65	<0.25	ไม่มีความสัมพันธ์

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P < 0.005^*$

ตารางที่ 8 ปัจจัยเสริมที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมในการดูแลตนเองของประชาชนในพื้นที่อำเภอชนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช (n=387)

ปัจจัยเสริม	พฤติกรรมการใช้พืชกระท่อม		แปลผล
	r	p-value	
การเปิดรับสื่อบุคคล	0.36	<0.005	ระดับต่ำ
การเปิดรับสื่อเฉพาะกิจ	0.38	<0.005	ระดับต่ำ
การเปิดรับสื่อมวลชน	0.43	<0.005	ระดับปานกลาง

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P < 0.005^*$



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

1. สวัสดิ์ อักษรณงค์กรชัย และอาภา ศิริวงศ์ ณ อยุธยา. (2548). **พืชกระท่อมในสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม.
2. ธนัช นาคะพันธ์ และคณะ. (2559). การศึกษา การใช้ประโยชน์จากกระท่อมในการรักษาโรคของหมอฟันบ้านภาคใต้. **วารสารการแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก**, 14(3), 274-285.
3. ดวงแก้ว ปัญญาภู และคณะ. (2559). กระท่อมสมุนไพรหรือยาเสพติด. **วารสารการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก**, 14(3), 242-256.
4. Green LW. and Kreuter MW. (1991). **Health Education Planning : A Diagnostic Approach**. Toronto : Mayfield Publishing Company.
5. ชานินทร์ ศิลปจารุ. (2551). **การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS**. พิมพ์ครั้งที่ 9 กรุงเทพฯ : บิสซิเนสอาร์แอนด์ดี.
6. Bloom BS, et al. (1971). **Hand Book on Formative and Summative Evaluation of Student Learning**. New York: Mc Graw-Hill Book Company.
7. Likert R. (1967). **The Method of Constructing and Attitude Scale**. In Reading in Fishbein. New York: Wiley & Son.
8. Best JW. (1977). **Research in Education**. 3rd. New Jersey: Prentice Hall, Inc.
9. อุไรวรรณ ชัยชนะวิโรจน์ และชญาภา วันทุม. (2560). การทดสอบความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือวิจัย. **วารสารการพยาบาลและสุขภาพ**. 11(2); 105-111.
10. กัลยา วานิชย์บัญชา. (2545). **การใช้ SPSS for windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
11. โรสนานี เหมตระกูลวงศ์ และคณะ. (2563). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการใช้ยาสมุนไพรในการดูแลสุขภาพตนเองของประชาชนในเขตเทศบาลนครยะลา ตำบลสะเตง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา. **รายงานสืบเนื่องจากการประชุมมหาดไทยวิชาการระดับชาติและนานาชาติครั้งที่ 11**, สงขลา. หน้า 1979-1986.
12. ขวัญเรือน กำวิตุ และคณะ. (2562). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรของประชาชนในเขตภาษีเจริญ. **วารสารพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม**, 20(39), 99-109.
13. ฤทธิชัย พิมพ์ และคณะ. (2557). พฤติกรรมการใช้ยาสมุนไพรของผู้ป่วยเบาหวาน จังหวัดกาญจนบุรี. **วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพ**. 30(3), 14-25.
14. วิริยญา เมืองช้าง. (2559). **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพตนเองของประชาชนในอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
15. ธนพร สืบอินทร์. (2554). **ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรกัญญาเบสรของผู้บริโภคในจังหวัดปราจีนบุรี**. การค้นคว้าอิสระ สาขาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

